

שיעורי "היא שיחתי" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה".

הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד.

מטרת השיעורים לעורר שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובלכתך בדרך.

מנחות כח היא שיחתי

נושאים לשיחה ודיון
לקחת מדף הגמרא אל משעולי החיים

פנימיות | מדוע החצוצרות של משה אינן כשרות לדורות

כל הכלים שעשה משה כשרים לו וכשרים לדורות, חצוצרות - כשרות לו ופסולות לדורות. צריך להבין מדוע באמת נשתנו החצוצרות מכל כלי משה?

[עד שמספרים שרבי אחד סיפר למהרי"ד מבעלזא שאצלו ב"שירת הים" החסידים כל כך מרגישים בחוש את חציית הים עד שהם מגביהים את שולי מעיליהם כדי שלא יירטבו במים... אבל כאן בבעלזא לא ראיתי זאת... השיב לו המהרי"ד: אין זה מפני שכאן לא מרגישים את הכניסה לים, אלא מפני שאנו כל כך "שלומפערים" שלא חוששים להרטיב את הבגדים...]

והנה, כאשר עלה הרב שליט"א על כסא ממלכתו, שינה הרבה את דרך החינוך, מתוך פקחותו המפורסמת שזיהתה את צרכיו של הדור החדש ההולך וצומח בארץ הקודש. בין השאר הנהיג הרבה ניגונים מושכי לב (חלקם הלחין בעצמו), וכן חינך להופעה מכובדת, ועוד ועוד.

כי, כאמור, את העבודה עצמה אסור לשנות מדור לדור, אבל את ה"חצוצרות" שמעוררות לעבודה - יש להתאים בכל דור לפי עניינו.

שמעתי מהגאון רבי ניסן קפלן שליט"א לבאר שכל הכלים שעשה משה מיועדים לעצם עבודת ה', ובה אין חילוק באמת מדור לדור, כי זאת התורה לא תשתנה ומה שהיה בזמן משה כך בדיוק ממשיך לדורות הבאים, אבל החצוצרות היו מיועדות למקרא העם, לעורר את העם, ובעניין זה של צורת הקריאה והתרועה להעיר ישנים משנתם בזה יש חילוק בין דור לדור, אי אפשר להשתמש בדורו של יהושע בחצוצרותיו של משה, כי לכל דור יש את צורת הקריאה המיוחדת לו ולמזגו, יש דור שגדולי ישראל נהגו בתקיפות וזעקו מרה ללחום בחוטאים ויש דורות שהוצרכו לעוררם בדיבור נעים וכו', אי אפשר להעתיק בזה שום 'מסורת' מדור לדור.

חינוך | שינוי ההנהגה של כ"ק הרב מבעלזא שליט"א

כ"ק הרב מבעלזא שליט"א שינה לגמרי את דרך החינוך בבעלזא מהדרך של הדורות הקודמים.

בעלזא היתה ידועה בנוקשות שלה, התפילות היו ללא שום ניגונים, ושירים מחוץ לתפילה - מאן דכר שמיה!.. היתה הקפדה גדולה להיות "שלומפערים" = מרושלים בלבוש החיצוני

מוסר | מתי מכים את הסלע ומתי מדברים אליו?

והנה, בשנה הראשונה לאחר שיצאו ממצרים ציווה הקב"ה על משה להכות את הצור בשביל להוציא ממנו מים, ואילו לאחר ארבעים שנה, בפרשתנו, ציווה הקב"ה אל משה לדבר אל הסלע ולא להכותו, וצריך להבין החילוק בין אז לעכשיו.

וביאר דו"ז הגר"ח לוי"ן זצ"ל שדרך הוצאת המים מן הסלע, מרמז על הדרך לחנך ולהשפיע על ה'סלע' - לב האבן אשר בנו ולהפכו למעיין חי שופע מי תורה. כאשר יצאו בני ישראל ממצרים היו מדוכאים וכפופי קומה מעול השעבוד, [כמוש"כ האבן עזרא שלכך לא היה ביכולתם להלחם במצרים על ים סוף], והיו יכולים לסבול עול שעבוד הקב"ה שכופה אותם לעבודתו, כי טוב לנו עבוד את ה' ממותנו במצרים,

החנית רומזת על כח האגרוף, על הכח החיצוני! תפקידם של החשמונאים, שהיו מוכרחים ללחום מלחמת חרב, היה להוכיח את אפסות ערכה של החרב, להוכיח שכוחנו האמיתי אינו להכות ולנצח ע"י ההכאה, כחנו הוא לסבול ולשאת.

הסייף הוא בידינו רק בשעת סכנה, רק כדי להשכים להורג, אבל אף פעם הוא אינו הסמל שלנו: גויים מכים, רשעים מכים, בריונים מכים, אבל לא יהודים שנושאים את חותם הקודש.

לכן עשו את השפודים לנושאי השמן, את כלי המלחמה לכלי המנורה שלנו! כאזהרה לכאן ולדורות! והם הדליקו את הנרות לא במקום המנורה שבהיכל אלא הדליקו הנרות בחצרות קדש, כדי שהכל יכירו וידעו שכל העולם יראה: הגויים מכים, היהודים מדליקים נרות.

כשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים, בחרב ובחנית עמדו על מהות היהדות, בהכירם את סודה ואת יסודה - השמן, האות של הנצחון ע"י הסבלנות.

וכשגברו החשמונאים היו הם עצמם בסכנה, לראות בנצחון על האויב החיצוני את שיא פעולתם. כי מן השמן, שנשא חותמו של הכהן הגדול (ובמדרש נקרא הקב"ה הכהן הגדול של ישראל) משמן זה היה רק מעט מזעיר. הם היו בסכנה להשכיח ע"י הנצחון את מהותם האמיתית המרומזת בשמן זה, וע"י כן יעשה ח"ו הנצחון כלפי חוץ למפלה כלפי פנים, למפלה ולהתפוררות של כל עם ד'.

ועתה נעשה הנס: החשמונאים היו הגיבורים שכבשו את יצרם, המנצחים מצאו הדרך לנפשם, לתפקידם ולמהותם. והשלחבת הפנימית, השמן עם חותמו של כהננו הגדול, בערה מחדש והאירה עד שכל העולם כולו הכיר את דרכנו ואת תפקידנו. הנס הזה קבעו לדורות, כי בו טמון אשורו ועתידו של עם ישראל, כל קיומו. והלל והודאה, תודה וגם וידוי מדגישים את אפיו של נס זה.

הנצחון על היוונים היה נס גדול, הנס היותר גדול היה נצחון החשמונאים על עצמם ע"י שעשו מן השפודים מנורה, נושאי נרות. זאת חנוכה! נבואת הנביא מעידה על הנס הזה "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ד' צבאות". עכ"ד הרב יעקובזון זצ"ל.

חיזוק | שברי לוחות מונחים בארון

הגמרא אומרת שהארון שנצטווה משה להכין ברדתו מן ההר "ועשית לך ארון עץ" הוא היה לדורות. למה שימוש אותו ארון? לשברי הלוחות הראשונות. איתם היו יוצאים למלחמה.

והנה, ידועה השאלה מדוע המתין משה מלשבור את הלוחות עד שירד וראה בעיניו את העגל הלא כבר בהיותו בהר אמר לו הקב"ה שעשו להם עגל מסכה, והיה ראוי כבר אז לשבור את הלוחות, ומה איפוא הוסיפה לו מראה עיניו יותר ממה שהעיד לו הקב"ה.

ושמחה להם להיות עבדי ה' במקום עבדי פרעה, ומאידך גיסא לא היה ליבם פנוי ואזנם קשובה לשמוע תוכחת דברים ולהתעורר מזה, בחינת 'בדברים לא יוסר עבד', שהרי אפילו כשבישרום על הגאולה 'לא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה', ולכן היתה דרך התוכחה ביד חזקה, בחינת 'והכית בצור ויצאו ממנו מים'.

אבל לאחר ארבעים שנה גדל דור צעיר, שלא עבר את השעבוד ואדרבה גדל כבני מלכים מעונוגים מוקף בענני כבוד ואוכל לחם אבירים, עולה ומתעלה בחכמת התורה מפי משה רבינו, רואה ניסים גלויים מול עיניו עשרות שנים, ירדת המן, קרינת עור פני משה, עמוד האש, וכו'. דור כזה, כבר אי אפשר לייסרו בשוטים, כי הוא לא יסבול עול השעבוד, בחינת מכה בנו גדול, ומאידך ליבו פנוי ואזניו כרויות לשמוע ולהשכיל, כי אינו מטורף מן השעבוד. בדור כזה צריך 'לדבר אל הסלע', בשפה נעימה ורכה למשוך אותו להתעורר מעצמו ולהמיס לב האבן בנביעת מים חיים. לכן נתבע משה על שהכה את הסלע במקום לדבר עמו, כי בדור כזה אי אפשר להשפיע עליו במקל כמו על הדורות הקודמים, אלא צריך לקחתו בדברים דוקא. ע"כ דברי דו"ז הגר"ח זצ"ל.

אחיו הקטן, זקני הגר"ש לוי זצ"ל, היה מפרש באופן אחר קצת: הדור הראשון של יוצאי מצרים היו בדרגה גבוהה שיכול היה לסבול תוכחה והנהגה קשה, כיון שראו השגחה ניסית ואמונה בחוש, ולכן היה אפשר לעורר את 'סלע' על ידי 'הכאה', כי לא ראו בזה הסתר פנים אלא גילוי רצונו להוכיחם לשוב אליו, ולכן נקרא שם הסלע 'צור' לשון חוזק וגדולה, שהיו חזקים לקבל מכות המטה, אבל לאחר שחטאו בעגל ובמרגלים ובמתאוננים וכו' ועמדו בשנת הארבעים לקראת כניסתם לארץ ישראל לשוב ולחיות בהנהגה טבעית נסתרת, אז כבר לא היו בבחינת 'צור' אלא בחינת 'סלע', שהוא מסמל את הקושי ואוטם הלב, ובשביל לבקע לב סלע אי אפשר לנהוג בתקיפות ובחוזק יד, אלא צריך 'לדבר עם הסלע' בתוכחה נעימה ובדברים רכים.

עלינו ללמוד מכל זה, היה מסיים זקני זצ"ל, על הדור הצעיר שנולד בארצנו ולא הרגיש מימיו שיעבוד אומות, וגדל מינקותו בפינוק ורווחה שלא היתה מצויה כלל בדורות עברו, ולצערנו גם רבים מהם ליבם אטום כסלע, כמה יש להזהר שלא להוכיח אותם בדרך קשה ותקיפה ולא לעורר אותם בחצוצרות שנעשו בדורות הקודמים, אלא להתאים להם חצוצרות לפי מצבם שלהם, לדבר עמם רכות למשוך את ליבם עד שיתעוררו מעצמם לשוב אל ה'.

ציטוט | להפוך את החניתות לקני מנורה!

מבואר בגמרא שלנו שהחשמונאים עשו את המנורה משיפודים של ברזל. יש כאן רמז גדול: החשמונאים ביקשו להפוך את השיפודים לנרות, את הכוח לאור.

המלאך המושיע, הגאון רבי בנימין זאב יעקובזון זצ"ל, בספרו דברי בן שלמה, כותב כך:

"מצינו בפסיקתא שהחשמונאים אחרי נצחונם באו להיכל ומצאו שם שמנה שיפודים של ברזל ובהם הדליקו את הנרות, נרות של שמן.

למה אנו עושים שמחת מתן תורה בחג השבועות הלא לוחות הללו נשתברו, והיה לנו לחגוג ביום הכפורים שאז ניתנו הלוחות שנתקיימו. ומוכרח מזה שגם שברי הלוחות יקרים הם מאד ויש להם חשיבות גדולה.

והנה רב יוסף שכח תלמודו, כדאיתא בנדרים דף מא, והיה מצטער ונבזה בעיני עצמו על זה, אך כשהתבונן על יומא דעצרתא דגם שברי לוחות יש להם חשיבות שמח מאד על זה, שהרי אמרו בברכות ח ע"ב הזהירו בזקן ששכח תלמודו שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון, כלומר, שממה שאנו מייקרים את שברי הלוחות אנו למדים להחשיב גם זקן ששכח תלמודו, ולכך אמר רב יוסף דוקא - אילולי האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא - שהרי אני עתה דומה להם כי שכחתי כל תלמודי, ואפילו הכי נתחדש בהאי יומא דכיון שכבר התעליתי על ידי לימוד התורה, שוב איני יורד ממעלתי אף אם שכחתי תלמודי מחמת אונסי. עכ"ד.

והביאור בזה כמו שנתבאר שהלומד תורה כראוי קובע שינוי והתעלות בנפשו, ואף אם שוכח תלמודו לאונסו, מכל מקום כבר אינו יורד ממעלתו, ויש להוסיף דזהו שכתב רש"י שם שלמדתי תורה ונתרוממתי, כלומר, שלא דיבר רב יוסף על עצם לימוד התורה אלא על שמחמת הלימוד נתרומם ונתעלה, ובזה קנה קנין קבוע בנפשו, אף לזמן שנשתכח אותו לימוד.

ויש להקדים דברי הירושלמי בשקלים פ"ד ה"ה "רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: הלוחות היו אורכן ששה טפחים ורוחבן ששה, והיה משה תפוס בטפחיים, והקב"ה בטפחיים, וטפחיים רווח באמצע, כיון שעשו ישראל אותו מעשה - חטא העגל - ביקש הקב"ה לחוטפן מידו של משה וגברה ידו של משה וחטפן ממנו, הוא שהכתוב משבחו בסוף ואומר 'ולכל היד החזקה' היא שלמא על ידא דברת עליה מינאי {יהא שלום ליד שגברה ממני}. וראה במהר"ל בתפארת ישראל פמ"ח שמאריך לבאר מאמר נשגב זה.

אך עכ"פ צריך להבין לשם מה נתעצם משה עם הקב"ה כביכול, לחטוף את הלוחות, הרי בין כך ובין כך כשירד משה מן ההר השליכם מידי ושבר אותם, וא"כ מה תועלת יש ב'חטיפה' זו.

אלא, יש כאן לימוד גדול **שמוטב להוריד את הלוחות אל הארץ וישארו מהם רק שברי לוחות מאשר להשאירם שלמים בידי הקב"ה בשמי שמיים**. לולי הוריד משה את הלוחות לארץ לא היה עוד מקום לקבל לוחות שניות, כי בשברי הלוחות כבר היתה איזו אחיזה לישראל בתורה. כך שמעתי מזקני רש"י לוינ' צ"ל בשם הרב גרשוני צ"ל.

הוסיף על זה זקני רבי שמחה שלמה צ"ל עפ"י ש"חז"ל ששבירת הלוחות מסמלת את שכחת התורה, שקודם שבירת הלוחות לא היו דברי תורה נשכחים מלב, ובשבירת הלוחות נגזר שיהיו בבחינת כלי זכוכית 'התעף עינך בו ואיננו', והרבה פעמים לומדי התורה מתייסרים ע"ז ששוכחים הרבה ואינם זוכרים מה שעמלו עליו שנים רבות.

אך למדנו בפרשתנו שגם 'שברי הלוחות', דברי התורה שנשכחו ככלי זכוכית שבורים, מכל מקום כוחם גדול ועצום לדומם את האדם ולהצילו משערי החטא והטומאה. ולכן התאמץ משה רבינו ע"ה כל כך להוריד אותם לארץ, אף שנעשו לשברי לוחות.

מעניין לדעת | איזה סוג פרחים היו על המנורה?

הגמרא שלנו עוסקת בדיני הפרחים של המנורה. אבל, יש כל כך הרבה פרחים. איזה פרחים היו על המנורה?

אומר אונקלוס שהיו אלו "שושנים", שכן הוא מתרגם "פרחיה" - "שושנהא", "כפתור ופרח" - "חיזור ושושן".

מז"ר מעט צרי צ"ל כתב שזהו כנראה מקור דברי הרמב"ם בפירוש המשנה במנחות כאן שצורת הפרח של המנורה היא "כתבנית נץ השושן".

וצריך להבין מדוע באמת פרחי המנורה נעשים דוקא משושנה?

והנה, אנו מוצאים בפורים שהצדיקים נקראים שושנה, "היהודים אשר בשושן" "העיר שושן צהלה ושמחה", "שושנת יעקב צהלה ושמחה", והיינו משום שבפורים נמשלה מעלת הצדיקים לריח טוב, הדסה ע"ש שהצדיקים כהדסים, ומרדכי הוא מור דרוו, מירא דכיא, שריחו המשובח מכל הבשמים. ואכמ"ל.

אולי בגלל זה נבחרה המנורה להתעטר בשושנים - לרמז על חביבותן ועריבותן של ישראל. ועוד יש להאריך בזה במקום אחר.

חידוד | מה היתה שמחתו המיוחדת של רב יוסף בשבועות

והנה בפסחים דף סח איתא 'רב יוסף ביומא דעצרתא אמר [לבני ביתו] עבדו לי עגלא תליתאי [הכינו לי עגל משובח] אמר אי לאו האי יומא דקא גרים - כמה יוסף איכא בשוקא [פרש"י, אי לאו שלמדתי תורה הרבה ונתרוממתי הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף ומה בניי לבינם]. וצריך לבאר למה דוקא רב יוסף היה אומר כן מכל האמוראים, ועוד הקשה בבאר היטב סימן תצ"ד הרי רב יוסף היה מופלג במידת הענוה, כמו שהעיד על עצמו בסוף מסכת סוטה 'משמת רבי בטלה ענוה, אמר רב יוסף לא תתני ענוה דאיכא אנא' וא"כ איך התפאר כאן שמחמת יום מתן תורה הוא גדול יותר מכל אדם, ע"ש.

וכתב בספר בית יצחק בשם הגאון ר' בצלאל הכהן מווילנא צ"ל שאמר, דהנה זאת ידוע שהלוחות הראשונות שניתנו בשבועות נשתברו ואח"כ ניתנו לוחות שניות ביום הכפורים, והלוחות האלו נתקיימו, וא"כ קשה